

ما بهترین شاعرها را در مشهد داشتیم

اینجا همه پرورش یافته همین جلسه اند. اینجا اولش این جور نبودند. مرحوم صاحب کار - سَهی - اولی که توی آن جلسه آمد، یک طلبه ای بود؛ خوب، ذوق شعری داشت و غزل می گفت؛ اما چند سال قبل وقتی که فوت شد، قطعاً یکی از اساتید برجسته شعر سبک هندی در کشور ما بود. او از اول این طور نبود؛ در آن جلسه این شد.

حتی آقای قهرمان که واقعاً شاعر ممتاز و برجسته ای است، اوایلی که در آن جلسه شرکت می کرد - سال های ۳۷ و ۳۸ - این جور نبود؛ لیکن ایشان و دیگران بعد توی این جلسه پرورش پیدا کردند. یک جلسه دیگر بود که روزهای جمعه در منزل مرحوم فرخ تشکیل می شد و ده پانزده، بیست نفر در آن شرکت می کردند. یک جلسه هم که بعد ها این اواخر آقای قهرمان توی خانه اش تشکیل داد. چندی پیش که من مشهد بودم، ایشان آمده بود آنجا، می گفت هنوز هم جلسه توی خانه ما هست و تشکیل می شود. پس بنابر این انجمن ادبی این است. در این انجمن، شاعر روز می خورد و نقطه ضعف هایی که هیچ شاعری از آن خالی نیست، به تدریج برطرف می شود و شعرش پخته می شود.

رهبر انقلاب در بیاناتی در دیدار اعضای شورای عالی ویرایش زبان فارسی در صدا و سیما در تاریخ سوم شهریور ۸۹ اشاره ای می کنند به محافل ادبی مشهد: «ما بهترین شاعرها را در مشهد داشتیم. انصافاً در یک دوره ای شعرای مشهد ما در کشور بهترین بودند. ما همه را از نزدیک می شناختیم؛ شعرای مشهد جزو بهترین ها بودند؛ هم قصیده سراهاشان، هم غزل سراهاشان. در مشهد از اول تا آخر، در آن دوره ای که این افراد روی کار آمدند و پرورش پیدا کردند، سه تا انجمن وجود داشت؛ یکی اش انجمن مرحوم نگارنده بود که توی خانه خود او تشکیل می شد. ایشان اجازه نشین هم بود و هر چند وقت یک بار خانه اش عوض می شد؛ لذا این هایی که می خواستند شرکت کنند بروند توی آن خانه جدید، باید آدرس جدید می گرفتند. بنده آن وقت قم بودم. هر وقت مشهد می آمدم، حتماً به آن جلسه می رفتم؛ تا بعد که از قم برگشتم. این یک انجمن بود؛ ده نفر، پانزده نفر در آن شرکت می کردند. یک سماوری هم آنجا روشن بود، که جایی اش را خود مرحوم نگارنده می ریخت. این آقای شفیع کدکنی، میرزا زاده، قهرمان، قدسی،

اینجا چراغی روشن است

نگاهی به انجمن های ادبی در مشهد

علیرضا حیدری

و بسیاری دیگر در دربار سامانیان، پایه سخن را در روانی و پرباری و استواری بدانچارسانید که طرز آنان در شاعری نمونه و سرمشق شاعران ادوار بعد گردید... دربار سامانی میعادگاه شاعران و سخنوران و عالمان بود و بخارا مرکز عظمت و کعبه قدرت و مجمع مفسران، محدثان، خطیبان، منجمان، واعظان، طبیبان، فقیهان، مفتیان، حفاظ. و وزیران این طایفه چون بلعمی و عتبی به پاریسی و تازی آثار ارزنده ای پدید آورده اند. بعضی از امرای سامانی خود اهل فضل و ادب بودند و در مجالس مناظره علما و مجالس مشاعره شعر اشرکت رسمی داشتند؛ چنان که «ابوطیب مصعبی» صاحب دیوان نصر بن احمد سامانی از افاضل عصر خویش بود و ابوعلی بلعمی وزیر عبدالملک بن نوح و منصور بن نوح نیز ادیب و فاضلی بود به کمال و ترجمه «تاریخ طبری» بر فضل او گواهی صادق.

وی معتقد است شاید نخستین انجمنی که از مشاعره شاعران پدید آمده است، انجمنی باشد که دولتشاه سمرقندی افسانه وار بدان پرداخته است که به ماجرای شعری می پردازد که هر مصرع آن را عنصری و عسجدی و فرخی گفتند و فردوسی آخرین آن را فی البداهه گفت و تمجید شد و معلوم می شود یکی از اتفاقاتی که در این محافل می افتاده از مودن دیگر شاعران بوده چنان که نخستین آزمایش امیر معزی در شعر، بدیهه ای بود که می بایست در صفت ماه نورمضان که ملک شاه دیده بود، بگوید و سیدالشعرا رشیدی سمرقندی، به دستور خضر خان در مجلس سلطان، بر بدیهه، شعری در جواب اعتراض عمیق بر اشعار خویش به رشته نظم کشید (چهار مقاله، ص ۴۷) و امثال این موارد بسیار است.

سرزمینی که به شعر و ادب شناخته می شود و شعر برای او حکم "ثروت ملی" را دارد بیش و کم با آن مانوس است و همواره از این موهبت برخوردار. مردمانش چه در گفت و گوهای روزمره و چه در نوشته ها و دیگر هنرها تا بدان جا که ممکن است از شعر بهره می برند و با جانشان در آمیخته است. قطعاً یک پای معماری، فرش، نقاشی، خوشنویسی، سینما، تئاتر و موسیقی بی شعر می لنگد و این را می توان به گواه مصادیق فراوان اثبات کرد. شاعران پارسی زبان در روزگاری استوانه های اندیشه بودند و شعرشان رسانه بلا منازع در کهکشان فکر و فرهنگ. انبوه شاعران در این دیار فرصتی را فراهم آورده بود تا گاه در محافل رسمی و غیر رسمی شعرها خوانده شود و گاه مشاعره هایی در گیرد. اجتماع شاعران آرام آرام انجمن ها و محافل ادبی را سامان داد و چه در دربارها و یا منازل گردهمایی دوستانه شاعرانه شکل گرفت. بنابر این محافل ادبی در ایران ریشه های تاریخی دارد. دکتر عباس کی منش، استاد دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران در مقاله ای که ابتدا در سال ۱۳۸۴ در مجله دانشکده ادبیات دانشگاه تهران چاپ شده بود می نویسد:

"اواخر دوره طاهریان که نخستین نمونه های شعر عروضی به زبان فارسی دری فرصت ظهور یافت، خواه ناخواه شاعران را «انجمنی» می بایست بود.

تشویق و حمایت امرای سامانی و تشکیل محافل شعر و شاعری و پیدایش نمونه بسیاری از شعرای خوش قریحه و پرمایه چون شهید بلخی، ابوالحسن مرادی، رودکی، دقیقی، کسایی

زنده یاد کمال، استاد شفیع کدکنی، زنده یاد اخوان و استاد باقرزاده